

INSERTIUNI:

se plătesc cu prețuri foarte
reduse.

Manuscrisurile sunt a se adresa
redacției și acelea nu se înapoiază.

Epistole nefrancate nu se primesc.

ACTIVITATEA

ABONAMENT:

Pe an 6 cor. pe 1/2 an 3 cor.

Pentru plugari—țărani pe an
4 coroane.

Pentru România și străinătate:
Pe an 16 franci.

Un număr costă 12 bani.

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Dr. Iosif Gál — apărător?

Foile din Budapesta în zilele trecute au adus știrea, că contele Ioan Eszterházy a interpellat pe ministrul de interne, că are el cunoștință, că nou alesul episcop (!) al Aradului, Vasile Mangra ce trecut visoros și nepotrivit are?

Astă interpellare s'a întâmplat în casa magnaților din Budapesta.

Era de prevăzut, că membrii căsii magnaților nu vor fi încântați de isprava alegerii dela Arad; deoarece d-nii magnați sunt ai naibi de scrupuloși, când e vorba să primească în mijlocul lor pe un nou magnat — à la Mangra!

Și dacă-i vorba să fim sinceri, apoi după treburile d-lui Mangra, amintite de groful Eszterházy, nu ne putem mira de loc, dacă membrii căsii magnaților protestează contra cinstei dubioase, ce li-se promise prin demonstrația — alias alegerea — dela Arad.

Contele Eszterházy, știind, că dl Mangra poreclit de »popa Chilibidache«, dacă ar fi întărit de episcop (!), ar deveni și el membru al căsii magnaților, adecă magnat tocmai așa ca și Eszterházy și ceilalți magnați, grofi și baroni: a luat sub cercetare nimbul glorios (?) a d-lui Mangra, și a aflat, precum spune în interpelația sa, că »nimbul« (?) lui Mangra nici n'ar fi plin de glorie, ci de — *puncte negre!*

Provoacă deci pe ministrul, că s'e se nisuiască într'acolo, că magnații țării să fie cruțați de colegialitatea cu un Mangra.

Contele Eszterházy și ceilalți magnați, nu voiesc să fie deodată cu capul solidari cu clica Russu-Șirianul—Suciu—Oncu, etc.

De gustibus — nu poți discuta.

Vederile grofului Eszterházy de astă-dată au aflat resunet nu numai în casa magnaților, ba în inimile tuturor Românilor serioși.

Este dară un cinism fără seamăn, când vine »Tribuna Poporului« — trimbița clicășilor — și, ocupându-se cu multă vehemență de interpelarea grofului Eszterházy, întrebă:

Că oare unde a fost Dr. Gal, de n'a sărit în apărarea lui Mangra!

Cei-ce cunosc vederile lui Gal despre corectitate, se vor fi amusat de minune asupra acestei expectorări a trimbiții aradane.....

Beata simplicitas!

Noi îți urăm mulți apărători ca dl Gal, d-le Mangra!

Dară bărbați de calibrul lui Gal nu credem să se ocupe cu spălarea harapului; — asta-i rolul trimbiții aradane; ea are să-ți scoată carul din noroi, ea te-a făcut candidat, o să te facă și — magnat adevărat!

Procesul »Cărții de aur«. Sâmbăta trecută a fost citat dl T. V. Păcățian, autorul opului cunoscut, înaintea judelei de instrucție dela tribunalul din Sibiu, pentru a fi ascultat în procesul ce i-s'a intentat din partea procuraturii din Cluj pentru mai multe documente și fapte istorice, cuprinse în opul său și acum confiscat dela toți abonenții.

După-cum suntem informați, im-procesuate sunt 85 de pagini din voluminoasa carte, între cari 58 de pagini sunt cele ce conțin vorbirea lui Bărbuțiu dela adunarea din Blaj și descrierea decurgerii acestei adunări.

Catechizarea în școlile de stat. Semioficiosul »Pol. Ert.« publică știrea, că ministrul de culte și instrucție Wlassics Gyula a dat ordin, ca în școlile de stat primare Religionea să se predea necondiționat numai ungurește. Numai în clasele I și II se permite excepțional, ca în mod auxiliar, să se întrebuințeze și limba străină, dar numai atunci, dacă majoritatea școlarilor sunt de limbă străină. A mai dispus ministrul în mod riguros, ca Religionea să se predea numai în localul școlăie.

Armata română. Organul oficios de publicitate al ministrului comun de externe, »Fremdenblatt« dela Viena, vorbind de jubileul de 25 de ani al Independenței României, relevă că regele Carol este creatorul armatei române, așa cum ea a fost organizată și a luat parte în războiul din 1877. Succesele repurtate atunci de armata română au contribuit la ridicarea României la rangul de regat, astfel că de fapt armata română poate fi privită ca creatoarea stărei actuale de lucruri din România. Regele Carol, care a început această organizare, și într'un mod atât de strălucit, a armatei, — a continuat-o fără preget până astăzi. România dispune astăzi de o armată de 4 corpuri și de o divisiune, adecă e astăzi de 5 ori mai mare decum era în anul 1877. De asemenea, ea dispune de o artilerie de 400 tunuri din cele mai moderne. Sporirea efectivelor armatei merge de altfel mână în mână cu ridicarea spiritului militar. Corpul ofiteresc român este astăzi unul din cele mai bune din Europa. — În același timp, ziarul vienez, relevând spiritul modern în care este conceput ordinul de zi adresat de către regele Carol armatei, cu ocaziunea acestui jubileu, face să reiasă manifestațiile de profundă recunoștință și venerațiune, pe care armata a arătat-o cu această ocaziune Regelui Carol.

Pentru »Masa studenților« dela școlile rom. gr-cat. din Blaj.

APEL!

Nisuița manifestată în anii din urmă, de a înființa pe lângă școlile noastre mese pentru studenții mai săraci, isvorește din recunoașterea unei lipse mari și dureroase.

Toți cei-ce se ocupă cu educațiunea tinerimii, sau se interesează de această mare cauză publică, știu, că a devenit una dintre cele mai insistente necesități ale timpului, de-a sări într'ajutorul tinerimii studioase și în ceea-ce privește nutrețul ei trupesc. Studiul peste tot reclamă, ca o condițiune de căpetenie, un trup sănătos și bine hrănit. Sistemul instrucțiunii moderne însă pretinde, mai mult ca ori și când, o îngrijire serioasă a trupului, pentru-că acest sistem reclamă prin multimea și varietatea studiilor o deosebită încordare a puterilor sufletesti și trupești.

Făț cu numeroasele și feluritele rece-rițe ale instrucțiunii, tinerimea noastră studioasă se găsește între niște condițiuni din cele mai slabe. În lipsă de locuințe destul de spațioase, mulți elevi ai școalelor noastre sunt osândiți a trăi în niște căsuțe mici, umede, lipsite și de aer și de lumină; ea' în privința traiului sunt în mod îndestulitor provăzuți. Organismul nehrănit cum se cuvine însă, și angajat în același timp la cea mai încordată muncă, între stări igienice necorespunzătoare, nu numai nu se poate desvolta normal, ci slăbind își pierde toată energia și toată puterea de rezistență contra multelor și feluritelor morburii, cari ispitesc sănătatea tinerilor mai ales.

Pentru astfel de casuri nenorocite, în-vățătura costisitoare, în loc să fi fost o binefacere, a devenit un blăstēm, și toată cheltuiala de bani și de energie depusă de către învățători și învățacei, a fost făcută în deșert, spre paguba ireparabilă a particularilor, ca și a comunității obștești.

Fiind însă, că atari pagube nu se pot delătura cu totul, trebuiesc deci prevenite. Și între măsurile preventive ale acestor rele sunt și mesele pentru studenți. Importanța lor în privința aceasta este recunoscută de med. și pedag. de-opotrivă. De aceea și la noi s'a deșteptat în timpul din urmă o preocupare publică pentru aceste folositoare instituțiuni. Scopul lor este, de-a oferi studenților, gratis ori în schimbul unei taxe de tot modeste, mâncare caldă, suficientă și nutritoare, măcar odată în zi, ca astfel studenții bine provăzuți fiind, să se poată desvolta bine și trupește și sufletește, și să poată presta cu succes munca spirituală ce li-se cere, fără dauna sănătății și vigoarei lor trupești. În același timp ele tind a pune pe elevi, cel puțin la masă, sub o inspecțiune părintească și a împuțina astfel grijile părinților de-acasă.

Dacă aici în Blaj nu ne-am îngrijit mai curând de înființarea unei astfel de instituțiuni, este nu pentru-că am fi ignorat necesitatea și importanța ei, ci pentru-că aici a existat mai întâi la Români o atare instituțiune.

Intr'adevăr »masa studenților« din Blaj s'a înființat, într'un înțeles oare-care mai larg, deodată cu însăși școlile, cari acum de aproape 150 de ani revarsă asupra neamului binefăcătoarea lumină a culturii.

Intemeietorii de pie memorie a acestor, celor mai vechi școli românești din patrie, au prețuit de sigur foarte mult învățătura, ca hrană a vieții sufletesti. Așa de sus au ridicat ei în gândurile lor sfinte actul luminării minții cu lumina înțeleptelor învățături, încât îl numiau cu o caracteristică expresie »frângerea sîntei pâni a învățături«. Cu toate aceste ei nu-și uită nici de hrana trupului; mai ales, că și atunci, ca și acum, cu deosebire fiii țărânilor noastre împoporau școlile. Astfel pe timpul episcopului Petru Paul Aron — cum spune Samoil Clain — se aflau în Blaj deja 300 de studenți, și episcopul »i ținea cu pâne, și la prasnice și cu fiertură, pe unii și cu haine și cu cărți«.

Exemplul fericitului fondator al școlilor, a fost imitat cu belșug de toți succesorii sei. Atan. Rednic a lăsat școlilor toată averea sa; Grigorie Maior a înființat fondul pentru pâne, pe care toți arhierii următori l-au susținut, îmbogățindu-l așa, încât și astăzi, fiecare student cu purtare bună și progrese îndestulitor, este provăzut gratuit cu pâne.

Ca să nu mai amintim de numeroasele fundațiuni de stipendii, cari tot spre susținere servesc, ne oprim la actul marelui metropolit Vancea, care a întemeiat două internate frumoase, unul pentru băieți și altul pentru fete. În aceste institutute sute de inși primesc provisiune completă pe lângă o taxă modestă, sau chiar gratuit. Dar' ori cât de mult ar fi făcut Arhieriei de fericită amintire a Blajului pe acest teren, astăzi nu mai este îndestulitoare părinteasca lor îngrijire, din care de altfel atâtea sute și mii s'au împărțat și se împărțesc. Internatele cele două, sunt prea strîmte, pentru a putea primi la buna lor masă pe toți cei avisați la un traiu mai sănătos. Și chiar dacă ar avea loc să-i primească, nu ar avea de unde să dea mâncare tuturor celor lipsiți. Fundațiunea de pâne de asemenea, ori cât de folositoare ar fi fost și ar fi, nu mai este îndestulitoare. Că numai cu pâne și cu fărâməturi de bucate de pe acasă nu se pot nutri studenții în mod îndestulitor.

Lipsa aceasta se simte de mult, dar' acum a sosit momentul suprem, pentru a întreprinde tot ce ne stă în putință, spre a satisface necesităților mai ardente. Ceea-ce recunoscând inteligența română din Blaj, intrunită în 16 Februarie n. 1902, într'o ședință, anume spre acest scop conchemată, a hotărât să adreseze un apel către toți aceia, cari au beneficiat cândva de școlile din Blaj, sau știu apleția importanța lor pentru poporul românesc, rugându-i să binevoiască a-și da concursul generos la înființarea unei mese pentru studenții dela școlile române gr-catolice din Blaj.

Comisiunea aleasă în acea adunare, a cerut dela Prea Ven. Consistor Metropolitan din Blaj, patronul suprem al institutelor noastre, autorizarea de a face o colecție în favo- rul mesei studenților, ceea-ce i-s'a și dat prin rezoluțiunea consistorială din 4 Martie 1902, Nr. 1166. Drept aceea, subscrișii membri ai comisuniu de doisprezece venim prin aceasta a ne împlini misiunea ce ni-s'a încredințat, apelând cu toată dragostea frățească la toate inimile generoase, cari știu prețul valoarea instituției, ce proiectăm, să alerge cu ofertele lor într'ajutor.

Prin glasul nostru cer ajutor acele așezăminte românești, cari de un veac și jumătate au revărsat lumina culturii în mijlocul poporului nostru, și, cari mai mult de un secol, au fost unicul nostru far cultural.

Prin glasul nostru se adresează școlile din Blaj către toți fiii sei și către fiii acelora, cari sub scutul lor s'au încredințat de puterea învățăturilor, cu ajutorul căreia și-au făcut stare și avere și poziție de onoare în societate.

Prin apelul nostru imploară ajutorul de recunoștință al fiilor sei acea »alma mater«, care atâtea fii luminați a dat vieții — și îl imploară, nu pentru sine, ci pentru acei fii ai poporului, pe cari de acum înainte vrea să-i crească și să-i învețe spre binele neamului nostru.

La vocea acestor vechi așezăminte culturale asociem și noi cu toată credința cuvântul nostru rugător. Pentru-că noi credem firm și tare, că este acum timpul suprem, să contribuim și noi fiecare din ceea-ce ne-a dat D-zeu, spre a susține și desvolta acele așez-

zăminte, pe cari tot numai archiereii nostri le-au întemeiat și susținut cu mari jertfe spre binele nostru obștesc. Este nobil și frumos, ca la rîndul seu și inteligența s'e-și arete tributul recunoștinței sale pentru binefacerile primite, și se facă astfel și ea binefaceri pentru întemeierea mai bună a viitorului nostru comun.

Garanța acestui mai bun viitor și titlul de onoare al inteligenței române este tocmai faptul, că în totdeauna ea a înțeles rolul și datorința sa.

Școlile din Blaj au experiat nu de mult cu multă mângâiere generositatea inteligenței rom. Când în lipsele sale mari, gimnasul din Blaj a apelat în 1893 la ajutorul public, în scurtă vreme nu mai puțin, decât 20.000 fl. i-s'au trimis spre acoperirea urgentelor sale necesități.

Animați de acest frumos exemplu al virtuții românești, apelăm acum de nou, cu neclintită încredere, și ne rugăm în numele acestor școli, ca să nu li-se denege nici acum generosul sprigin.

E vorba de a înzestra cu o nouă putere aceste școli, cari în curînd vor avea să sërbeze iubileul existenței lor de 150 de ani. Nu este chip de a sërba mai demn și mai potrivit acest dat de mare importanță istorică, decât a întemeia nouă instituțiuni, cari să fie completarea deservită a iubirilor așezăminte.

Sus deci inimile! Să dovedim, că înțelegem rostul așezămintelor culturale românești și că știm și lucra și jertfi, pentru înaintarea și dezvoltarea lor.

Să dovedim, că suntem vrednici urmași ai acelor, cari între mii de suferințe și piedeci de tot soiul au știut să înființeze locașuri de învățătură, spre a ne înzestra pe noi cu puterea nebiruită a culturai și moralei.

Blaj, din ședința comisiunii de 12, ținută la 16 Maiu 1902.

Iosif Hossu,
canonic, dir. gimn., președintele comisiunii.

Dr. E. Dăianu,
profesor de teologie, notarul comisiunii.

Georgiu Muntean,
director al institutului preparandial.

Dr. Alexandru Pop,
medic.

Emil Viciu,
prof. gimn., dir. internatului de băieți.

Iuniu Br. Hodoșiu,
dir. inst. de credit și economii «Patria».

Dr. Iuliu Maniu,
advocat archidieceșan.

Octavian B. Bonfiniu,
profesor gimnasial.

Iacob Murășan, Gavrilă Precup,
profesor de musică, profesor gimnasial.

Georgiu Vancea, Dionisiu Trifan,
proprietar, măiestru croitor.

Procesul „Cărții de Aur“.

Sâmbătă prezentându-se șef-redactorul nostru, dl T. V. Păcățian, în fața d-lui Gödri Sándor, jude de instrucție la tribunalul regesc din loc, acesta i-a comunicat, că pe baza arătării venite dela procurorul din Cluj deschide și ordonează cercetare în contra sa, pentru mai multe pasaje din »Cartea de Aur Vol. I«, în care procurorul din Cluj, crede că se află agitație în contra naționalității maghiare, și totodată și atac în contra formeii de stat. Cercetarea e ordonată deci pe baza §§-ilor 172 și 173 din codul penal ungar.

Dl Păcățian a luat la cunoștință decusul judeului de instrucție, renunțând la dreptul de a-l apela, și a cerut imediată intrare în cercetare.

I-s'a arătat »Cartea de Aur«, (legată în negru) ear' de ea cusută cu sfoară groasă altă carte neagră, — traducerea maghiară, făcută de cunoscutul translator din Cluj, Dr. Lehmann.

Luând cunoștință despre părțile dificultate din »Cartea de Aur«, dl Păcățian și-a rezervat dreptul de a se justifica punct de punct cu ocaziunea excepțiunilor ce le va da în contra acutului de acuză, — după ce-l va primi — ear' până atunci a făcut declarație în general, că opul său nu conține nimica nou ce n'ar fi scris și publicat și alții, cu mult mai nainte, fără a fi fost trași la răspundere pentru cărțile lor. Multe părți dificultate sunt luate chiar din cartea unui autor maghiar, Dr. Jancsó Benédek, — apoi dela Barițiu, Popea și alții. A declarat mai departe, că »Cartea de Aur« nu e scrisă pentru popor, pentru vulgul de rînd, care poate să fie adus în stare de agitație, ci pentru pătura cultă a neamului românesc, care știe să se stăpânească, știe judeca cu calimitate și știe, că aceea-ce se cuprinde în carte nu se referă la zilele noastre, ci la vremurile de mult trecute, în cari s'au întemplat lucrurile înșirate. Fiind deci »Cartea de Aur« un op de cuprins curat istoric, asupra căruia §§-fii 171, 172 și 173 din codul penal ungar nu pot să fie aplicați, autorul nu se simte într-un

mica vinovat, pentru-că nu cu rea intențiune, ci în bună credință a compus și edat cartea, exclusiv numai în scopul, ca aceea-ce până acuma era resfirat prin diferite cărți și reviste despre mișcările politice-naționale din trecut ale Românilor de sub coroana ungară, — să fie adunat la un loc. Cere deci sistarea procedurii judecătorești și înapoierea cărților confiscate.

S'a dresat proces verbal despre declarațiunile făcute și cu aceasta ascultarea a fost terminată.

După »Teleg. Rom.«

ECONOMIE

Rostul casei.

Vorbesc de rostul casei, adecă de acea parte a gospodăriei, pe care trebuie să o priceapă femeia și de care trebuie să vadă femeia. Gospodăria casei e partea femeii, femeia este stăpâna și domnișoara ei. Focul este simbolul vieții, și vestalele cari îngrijau focul la Romani erau temei.

Altarul femeii e vatra: de pe vatră hrănește pe toți ai casei, împrejurul vetrei își crește familia. Dela vatră se ridică bărbații cari vor fi apărătorii patriei și bărbații plini de virtute își apără patria pentru a-și apăra vatra, lângă care au crescut.

Mama, crescătoare și preoteasă: iată rolurile femeii în familie.

Odată cu laptele eide mamă, odată cu hrana ei de crescătoare, ea sădește în omenire sfânta religioasă a inimii, ea o învață pe omenire iubirea de patrie.

Dar preotul cel mai ascultat de credincioșii săi va fi acela, care la nevoe va ști și va fi și în stare de a înținde credinciosului și o mână de ajutor; atunci credinciosul va crede mai mult în poveștele preotului, când va vedea că preotul la nevoe nu se ferește și de oare-cari sacrificii.

Și mama va fi cu atât mai iubită și mai ascultată de copiii săi, cu cât ea cu sinul și cu vatra va putea să hrănească mai bine; căci numele de mamă e legat cu ideea de îndestulare și nici decum cu acel de lipsă și stărp-

ciune. Mama cea mai iubită este aceea ce-și hrănește mai bine copiii.

Și popoarele civilizate au înțeles foarte bine lucrul acesta. Popoarele civilizate au o deosebită grijă pentru creșterea și educațiunea fetelor. Înainte de toate fata trebuie să învețe gospodăria, trebuie să învețe a fi în stare să povățuească și să ducă o gospodărie.

În străinătate se găsesc anume instituțiuni, școli pentru învățatul gospodăriei. În străinătate lumea e încredințată, de pildă, că amestecul gospodincii la bucătărie, scapă de trei sferturi de cheltueală, fie gospodăria mare sau mică. De aceea în străinătate e o cinste pentru o femeie a se numi menajeră sau gospodină.

Și dacă amestecul gospodincii la bucătărie are atâta valoare în străinătate, apoi ce valoare trebuie să aibă la noi, unde slugile și ciupesc și sunt nepricepute.

La noi sufer și oamenii cu dare de mână, pentru-că n'au slugi pricepute și sufer și omul din popor, pentru-că femeia lui n'are nici habar de gospodărie. Cea mai mare parte din femeile dela țară nu știu a găti. Știu a face o mămăligă, care să nu fie crudă, dar cele mai de multe ori nefertă, virtoasă, proastă. Multe nu știu să facă nici borș. Cele mai multe dacă din întâmplare capătă niște pește ori un pui de găină și vor să facă borș de pește ori borș (ciorbă) de pui, atunci pune borșul la foc și pune și de mămăligă și când mămăliga e gata, borșul trebuie să fie gata și el, că de n'o fi nu-l mai întreabă, îl mănâncă ori cum o fi.

Și fetele oamenilor cu dare de mână deși nu învață gospodăria prin școli, dar de îndată ce încep a-și din școli învață și gospodăria la mamele lor, și o învață ușor, pentru-că multe lucruri le-au învățat fără să le fi învățat anume. Așa, de pildă, ele au învățat mulțime de lucruri privitoare la igienă: să fie curat în casă, să fie aer curat, să poarte haine curate; să bea și să mănânce din vase curate, cu furculiță, lingură curată, etc. etc. O fată cu oare-care creștere, o fată care a fost prin școli, nu va băga degetele în farfurie să mănânce cu mâinile.

O fată din popor însă nu le știe acestca: ea nu știe ce vrea să zică a

FOIȘOARA

Dragoste ori economie?

2. Nouă ni-se pare, că aproape din toate poeziile lui Eminescu, transpiră și ceva economic. Vă amintiți, cred, analiza sumară, ce am făcut-o Doinei. Această analiză era bazată numai pe propriile noastre cunoștințe economice. E constatată, că omul greșește, că el vede lucrurile prin prisma pasionată a cunoștințelor breslei sale. Se prea poate, ca și eu să trag spuza pe turta naționalismului economic, după-cum dl Gherea o trage pe turta socialismului.

De aceea mă opresc. Mă gândesc. Mă resgândesc. Stau la îndoială. Nu pot da publicității cele scrise până aci. Mi-am zis: tu un pitic să emiți o părere atât de îndrăzneță și hazardată! Ce se va întâmpla cu opinia ta când un Gherea ori Maiorescu vor lua-o la scărmană? Atunci ține-te ață să nu te rupi, dacă îți dai mâna să te ții! Dar când așa face ca și cu Coșbuc? Dar dacă asi întreba pe poet însuși? Să întrebăm așadar pe Eminescu.

Durere! »Singurul dor« ce l-a mai avut

mult încercatul și mult, foarte mult nefericitul nostru geniu, s'a împlinit. El doarme »somnul lin« și nimeni, absolut nime nu-i plânge la creștet. Doar »teiu slânt își scutură floarea de-asupra-i«. Și zadarnic mă adresez »Lucașefrului« țerei și îi zic:

»O dulce-al nopții mele Domn,
De ce nu vii tu? Vină!»

Și nu vine. Am cunoscut în adevăr pe poet acum vre-o 11 ani ca elev. El venea din când în când pe la Ferăstrău ca să respire aerul curat dela țară, să-și mai ușureze amorul și amarul. Acolo se întâlnea cu absolvenți de ai școalei de Agricultură, de altfel și ei: »Sburători cu negre plete, umbre țără de noroc« ca și poetul. Nu știu dacă viața mizerabilă a acestora, atât de asemănătoare cu a lui, îl atrăgea, ori că comunicându-și și care necazurile se consolau împrumutat, își uitau durerile și nenorocirile, știu însă că-i plăcea să petreacă în cercul lor. Probabil că el își punea mult nădejdea în dreptăreii mizeriilor țerei în acești absolvenți, în aceste »inime fără de nădejde, suflete bătăute de gând«, tocmai ca și el însuși. Pe acea vreme cum și ce era să-l întreb eu, care mă uitam dela distanță cu mult respect la acel geniu? Astfel mă adresez astăzi genului protector al poetului, rugându-l să-mi vină el în ajutor. Răscolesc din nou toate bibliotecile, recitesc toate ce s'au scris despre

el. Dar nimic. Mă reîntorc desperat earăși la ce a scris însuși poetul. Și eată un punct luminos se arată la orizont... »Influența austriacă asupra Românilor din Principate«. »Influența austriacă! Iată izvorul, eată sorgintea din care se alimenta pesimismul lui Eminescu. Am cetit cu mintea și cu inima încordată admirabilul studiu, în limba română cel mai admirabil studiu economic, făcut de poet la 1876. El a fost obiectul unei conferințe ținute la Iași în Martie acel an. Nu știu cum va fi fost primit acel studiu program — studiu profetic — de auditorul de pe acea vreme. Dar mărturisesc, că în viața mea nu am cetit o scriere cu mai multă băgare de samă. Fie-care frază făcea și mintea-mi să o soarbă și inima-mi să tresară. Bucuria îmi era cu atât mai mare, cu cât »Influența austriacă« este cheia volumului de poezii. Cine nu a cetit și nu a studiat în fond »Influența austriacă«, acela să cetească poeziile lui Eminescu numai cu inima și ca formă admirabilă, ear la fondul lor nici să nu se gândească, deoarece-ce nu va pricepe nimic din ele.

Va să zică noi nu ne-am înșelat în presupunerile noastre. Ceca-ce era o simplă bănuială devine convingere deplină formată. Se adeverește și inspirația inimii noastre că: poeziile-i sunt istorico-economice scrise sub o formă atât de frumoasă de iubire.

Va să zică noi nu ne-am înșelat, că genialul nostru poet a fost, repet a fost: cel mai mare economist al României. Da, după-cum Eminescu a fost și rămâne până acum cel mai mare poet, tot astfel a fost și rămâne până în prezent cel mai mare economist al țerei noastre.

Avem așadar: economie, ear nu dragoste în poezie.

Am făcut mai sus un studiu istorico-economic asupra Doinei și Satirei a IV-a, dar cum am zis, fără să fi visat măcar vre-o dată că Eminescu a scris vre-un rînd asupra Economiei generale a țerei noastre. Acolo aveam deja în partea noastră și puternicul sprijin, enorm de puternic al minții poetului. Cu toate acestea nouă ni-se pare că studiul nostru făcut numai din inimă, este destul de bun și complet. Poetul nu face decât se pună sigiliul, întărind cele afirmate de inima noastră.

Mare geniu, mare profet! Cel mai mare poet și economist, fii binecuvîntat în vecii vecilor! Am implorat spiritul tău să ne vină în ajutor:

Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrund 'n casă și în gând
Și viața-mi luminează.

șterge praful într-o casă, ea știe să măture prin casă numai dacă vede ceva gunoiu mare, surcele, pene, hârtii, paie, cârpe, etc. Ea praful de pe o mobilă nici nu-l vede.

Poporul n'are idee de curățenie. Nu vezi pe un oltean care își suflă nasul în mână și apoi își cântărește d-tale brânză? Nu vezi băcatul dela băcanie cu haina unsuroasă cum își aduce pâinea în brațe? Cui îi place curățenia n'are decât să se uite la cei-ce vând substanțe alimentare și atunci își vor da samă de ideile de igienă ale poporului. Nu mai zic nimica de murdăria de pe la rahagii. Într-o dimineață mă uitam la o babă lăptăreasă, o babă plină de bube pe obraz și pe la gură, mă uitam cum această babă și-a turnat din tinichea lapte într-o măsură de vr'o jumătate de litru, a beut din ea, și apoi l-a turnat îndărăt în tinichea; ear' după ce l-a turnat în tinichea a intrat într-o curte și a vândut lapte. Ear stăpâna casei, unde se cumpăra lapte, întrebă pe servitoare: curată-i cratița, Mario?, pe când cu dreptul ar fi fost s'o întrebe: E curată gura babei?

În străinătate, și nu mai departe, chiar în Austria, poporul a simțit lipsa aceasta și a găsit și leacul. Oamenii chiar cu dare de mână, când le ajunge tata pe la 12, 13, 14 ani, o dau la slujbă într-o casă bună, și o dau nu pentru-că o să capete leafă, căci leafa acolo e mică, ci o dau ca să învețe gospodăria. Fata intră în slujbă într-o casă ca și cum ar intra într-o școală, și intră cu gândul ca să învețe, și stă într-o casă 3 și 4 și 5 ani și până la măritiş și când se duce acasă dela slujbă, se duce și învățată și îmbrăcată și cu ceva parale. Și așa și oamenii din popor își capătă buna gospodărie și oamenii de pe la oraș, negustori și alți oameni cu dare de mână, au slugi bune. Și pe acest fel de slugi, oamenii le și tratează bine, pentru-că știu că sunt fete de gospodari și adese ori părinții lor îi cunosc. Obiceiul acesta de a și da fetele în slujbă e așa de răspândit, că mulți oameni, chiar negustorași și din cei cu oare-care dare de mână, își dau fetele la slujbă în case mai mari.

La noi însă până acuma obiceiul acesta nu s'a introdus încă și e foarte rău. Preoții și învățătorii ar trebui să

Și acel luceafăr blând s'a scoborît spre a ne lumina mintea. De aceea bucuria, mulțumirea sufletască ne-a fost mare, când am văzut că putem înlătura „velul misterios” ce se credea că acopere poezia lui Eminescu.

Dl Gherea, după-ce citează ultima parte a Sat. IV-a [Ce! Când luna se strecoară etc.] adaugă: „Admirabil! Mărc! Toate sentimentele cășunate de o iubire respinsă, nesocotită, de o iubire de sine, rănită dureros...”

Negreșit, că D-sa neînțelegând despre ce e vorba în poezie, probabil din cauza „velului misterios”, face poetului o mulțime de reproșuri, bine înțelese toate reproșuri absurde. Ba încă îl pune în aceeași ciorbă ordinară cu un poet pornograf francez. „Je n'aime que ta forme.” „pare a zice poetul cu Chevè”.

Dar nu vede dl Gherea, că poetul este însă și România și forma pe care el atât de mult o iubește, o adoră, suntem noi Români? Astfel am ruga pe on. critic să rupă paginile ce le scrie despre Sat. IV-a, pagini de altfel admirabile ca formă, dar absurde ca fond. În cas contrar poetul e în drept să-i întoarcă toate acele reproșuri.

(Va urma).

I. S. ORDEAN.

deschidă capul oamenilor să-și dea fetele prin case bune la slujbă, ca să învețe gospodăria. Nu e nici o rușine a sluji, căci a sluji cu angajament, însemnează pur și simplu a munci, sluga nu e rob, sluga e om care muncește ca orice om liber, care se angajează. Rușine este a fi leneș și rușine este a fi slugă necredincioasă, căci sluga necredincioasă se asemănă singură cu robul. Stăpânul de astăzi nu e ca stăpânul de rob, astăzi sluga e negustor și stăpânul cumpărător: sluga vinde munca și stăpânul e clientul care o cumpără.

Dar pentru o fată care slujește într-o familie, acea familie este o adevărată școală.

Așa pe la țară nu se știe rostul casei. Și slugile proaste care ne vin aici după procopseală din Transilvania, scot din țară în fiecare an câte nouăspre-zece milioane de franci și trăesc bine; ear fete de ale sătenilor noștri mor de foame pe la țară și cresc proaste.

(„Albina”).

Th. D. Speranția.

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de paroch din parochia de clasă a III. Mada, prin aceasta se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Pentru întregirea posturilor de învățători mai jos însemnate se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare:

1. Beriu, cu salariu de 600 cor., se va solvi în sumă de 420 cor. dela cassa bisericească, ear' restul de 180 cor. din cassa alodială a comunei Sărăca; cartirul îl are învățătorul în edificiul școlii și lemne trebuincioase dela ambele comune susțitoare.
2. Șibot (Alkenyer) două posturi cu salariu de câte 600 cor., cartir și lemne.
3. Geoagiul de jos, (Algyogy) cu salariu de 600 coroane, cartir și lemne.
4. Romoșel, cu salariu de 600 coroane, cartir și lemne.
5. Bozeș, 6. Renghet, 7. Mada, toate cu salariu de câte 600 cor., cartir și lemne, salariul se acopere din reparațiune.

La toate aceste posturi se vor computa cuincuenalele legale numai după instituirea definitivă și serviciul de 5 ani neîntrerupt în respectiva comună.

Cei aleși sunt datorii a merge Duminea și în sărbători cu copii la biserică și a cânta la sf. liturgie.

NOUTĂȚI

— Congresul Ligei întrunit Duminecă și Luni la București, a ales între altele și noul comitet. S'a ales președinte Petre Grădișteanu, ear membrii Vlădescu, Dr. G. Popovici, A. D. Florescu, A. C. Popovici, Ionescu-Gion și alți bărbați marcanți din vicața publică. Se speră mult, că Liga își va relua avântul din trecut, lucrând pentru unitatea culturală a Românilor de pretutindenea.

— *Fii pedepsiți pentru cuvintele părinților.* Cetitorii noștri au deja cunoștință despre „Cartea de aur” scrisă de dl Păcățianu din Sibiu. Ce conține acea carte? Documente din istoria sbuciumată a poporului român. Ei bine, cartea dlui Păcățianu a fost confiscată, ear dl Păcățianu dat în judecată. Și s'au confiscat nu numai exemplarele găsite la Sibiu, ci toate câte se trimisese abonaților. În toate părțile locuite de Români s'au prezentat judecătorii și comisarii de poliție și au luat cartea. Acum aflăm din „Telegraful Român” din Sibiu, că din numita carte sunt înscrinate 85 de pagini, din cari 58 pagini numai din discursul lui Bănuțiu rostit la 1848 la adunarea cea mare din Blaj. Eacă așa vine la judecată dl Păcățianu și probabil va fi închis pentru un discurs pronunțat înainte de asta cu 54 de ani.

— Cu bucurie luăm la cunoștință că On. Domn Nicolau Muntean, administrator par. în Dobra a fost dispus de paroch în Grădiște și adm. protopopesc al Ulpiei-Traiane. Comuna grănițerească Cugir și multe neamuri ale avansatului, din cercul Orăștiei, își pot gratula.

Felicitările noastre sincere!

— *Societatea pentru fond de teatru român la Bistrița.* Aflăm cu bucurie, că adunarea generală din anul acesta a Societății pentru fond de teatru român se va ține la Bistrița. Inteligența română de acolo, prin o scrisoare adresată în numele ei de dl Gerasim Domide președintelui Societății, înțintează că a hotărât să primească cu cea mai caldă dragoste și ospitalitate românească Societatea și adunarea ei generală în mijlocul său. Terminul adunării generale încă nu s'a fixat definitiv; dar probabil se va hotări ziua de 15/28 August, ca cea mai potrivită împregurării locale.

— *Notificare oficială.* Judecătoria administrativă supremă din Budapesta a adus la 20 Septembrie 1901 sub Nr. 1947 o hotărâre principială, conform căreia donațiunile făcute pe sâmba bisericelor pentru scopuri religioase sunt scutite de competența erarială, decretând, că dispozițiile din articolul de lege XXIII din 1868 §. 21 asupra donațiunilor făcute pentru scopurile instrucțiunii se extind și asupra dăruirilor făcute pentru zidiri de biserici și ajustarea internă a acestora cu icoane, cari toate contribuie la ridicarea simțului religios-moral al poporului și au menire educativă pentru dezvoltarea vieții culturale și morale a credincioșilor. — Aducem aceasta dispoziție sălutară la cunoștința tuturor organelor noastre și le indemnăm, ca la cas când receptoratele regiști ar face prescrieri pentru daruri făcute bisericelor noastre cu mențiunea arătată, — se înainteză recurs în termen legal și se facă provocare la precisata hotărâre principială. — Cons. arhidiececan din Sibiu.

— *Noul secretariu consistorial.* În ședința plenară a consistorului arhidiececan a fost ales, cu unanimitatea voturilor, secretar consistorial Dr. George Proca. Dl Proca înlocuiește în acest post pe Dr. Elie Cristea, ales asesor în senatul bisericesc.

— *Blăstēm de mamă.* Văduva lui Nicolae Doroga din Pricaz, lângă Orăștie, a blăstemat Vineri sara pe copilul ei Nicolae: „mânca-ți-ar cioarele carnea pe dunga Murșului”. Sâmbătă, în 21 c. a mers Nicolae Doroga cu straița de grumazi să treacă Murșul la Folt, unde avea să pășuneze vitele. Ajuns la Murș, în un cin mic de pescari pentru 2 persoane, se aflau deja: Nicolae Voina, învățator și alți 3 tineri, cari tocmai erau să decălească cinului deja prea încărcat; ajuns la cin, Nicolae Doroga

se aruncă și el, al cincilca. Învățătorul Nicolae Voina înzadar a strigat la el să nu se urce în cin, că și așa sunt prea mulți. Ajunși pe valurile Murșului sumflat de multe ploii, erau aproape să ajungă teafări malul dinspre Folt, când deodată cinul începe a se cufunda, în urma poverii mari și ajunși în apă până la brâu, toți cinci au sărit în apă. Învățătorului Voina și unui tiner i-a succedat a ajunge malul prin înot, doi inși se țineau de cin, care se întoarse cu fundul în sus și apăruse la suprafață, amândoi își făcură vislă din brațele lor și după o luptă desperată de o oră, le-a succedat a ajunge la malul de unde plecară cam 2—3 kilometri cătră Turdaș scăpând de primejdia ce îi amenința. Durere! micul Nicolae Doroga, abea în etate de 14—15 ani, a căzut jertfă »Blăstēmului de mamă«, urșită înainte cu țizi! Cadavrul încă nu s'a aflat.

— *Impăratul Germaniei,* care suferă de mângărimea de a vorbi mereu, și-a auzit frumoase vorbe în parlamentul din Viena. A finit adecă de curând o vorbire în Marienburg, împotriva Polonilor și Slavilor, ca și un student înfocat. Pentru asta Cehii au interplat în parlamentul din Viena, și au atacat grozav pe prea vorbărețul împărat, strigând: „Astfel de vorbiri numai dela agitatorii de crișme se pot auzi! Asta e obraznicie prusiană! Impăratul a fost beat când a ținut acca vorbire! Pfui Wilhelm II.”! A fost un scandal, încât președintele a fost silit a ridica ședința.

— *Pericolul orașului New-York.* Se vestește, că orașul New-York e în primejdie. În America de mijloc, Bolivia și Alasca vulcanii încep unul după altul a erua. Geologii renumiți au observat fenomene vulcanice și în ținutul de lângă New-York. Cu siguranță însă până acum nu se știe nimic.

— *Descoperire senzațională.* Profesorul de fizică Clemente Figueras dela un gimnasiu din Las Palmas [Spania], a făcut o mare invențiune. Aceasta constă în strângerea și folosirea electricității, care se află în atmosferă în măsura mare. Aparatul pentru acest scop e o mașină electrică, care e în stare cu puține spese să prinda din aer electricitatea și să o conserve, pentru-ca apoi să se poată folosi spre diferite scopuri. Cu această descoperire devin superflue mașinile dinamoelectrice și bateriile; fabrici și trenuri vor fi puse în mișcare exclusiv cu ajutorul electricității atmosferice. Aparatul lui Figueras e foarte simplu. Pentru-ca să nu-i fure cineva invențiunea, dinsul a lăsat ca fiecare parte a aparatului să se construească tot în alta fabrică. Figueras deja toloșește acest aparat pentru trebuințele casei sale, dispunând aproape gratis de un curent electric suficient pentru a-i lumina odaie sale și pentru a mână un motor cu putere de 20 cai.

Bibliografie.

Vasilin Ranta Buticescu: Novele, tomul I, Gherla, „Aurora” 1902, pag. 286 preț 1 cor. 60 fil. conține 15 novele, publicate deja prin revistele noastre.

Dr. Augustin Bunca: Vechile Episcopii Românești a Vadului, Geoagiului, Silvașului, și Bělgradului. Blaj 1902, pag. 152, preț 2 cor. 50 fil.

— *Despre cărțile funduare și întabulări,* îndreptar lucrat la înțelesul și pe sama poporului român dela sate, de Dr. Valer Moldovan. Sibiu, tiparul tipografiei arhidiececane.

Dr. V. Moldovan prin scrierea acestui „Indreptariu“, ear' Asociațiunea prin scoaterea lui în broșură, au făcut sătenilor noștri un serviciu cât se poate de bun. Broșura formează Nr. 3 din „Biblioteca populară a Asociațiunii“ și costă numai 30 fileri.

*

Nr. 3—4 din Biblioteca „Pop. Rom.“ cuprinde trei istorioare morale [Parintele fără judecată, Muncitorul din Lăzăreni și Florea Codreanului] de învățătorul Ioan Bota; o colecțiune de proverbe și sentințe, precum și o anecdotă versificată de Ioachim B. Pop, învățător: Țiganii la America. Supliment la acest număr e podul cel nou de peste Dunăre. Acest număr dublu [63 pagini] costă 40 fileri, și-l vor primi toți aceia, cari trimit banii înainte.

*

Dela Bibliotecă Tipografică arhidieceasă în Sibiu se poate procura „o pagină din Lupta noastră pentru existență“. Articoli reproduși din ziarul „Telegraf Român“ anul 1900 și publicații de Nicolau Ivan, protopresbiter, asesor consistorial, membru în comitetul central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“.

Prețul 1 cor.

*

„Clipe de Repaus“. Volumul anunțat săptămânile trecute „Clipe de Repaus“ de Sorcovă, a apărut zilele acestea. Autorul volumului elegant, „Sorcovă“ este bine cunoscut publicului și aceasta este chiză-șie destulă pentru valoarea conținutului. De vânzare la tipografia A. Murășan, Brașov. Prețul 2 coroane plus 20 de bani porto.

*

Compatriotul nostru Ioan S. Ordean născut în Romos, cotul Hunedoarei. Absolvent al școlii de Agricultură dela Ferestrău, fost bursier pe fermele model ale Arhiduceului Albrecht [Austro-Ungaria], ne transpune mai multe lucrări ale sale proprii și anume:

1. „Cultura hemeiului“ — București, Tipografia Euf. N. Miulescu, str. Câmpineanu, Nr. 46, anul 1892, broșurată, cu 19 pagini. Prețul 50 bani.

2. De pe fermele model ale Arhiduceului Albrecht, „Cultura cu abur“, București, Lito-Tipografia Carol Göbl, 16 str. Doamnei 16, anul 1892, broșurată cu 20 pagini. Prețul 50 bani.

3. „Industria berei“, hemeiul și „Vițele Americane“ [Berea este pâinea licuidă a săracului] București, Tipografia „Gutenberg“, Ioseph Göbl, str. Doamnei 25. Prețul 50 bani. Broșură cu 31 pagini, 1896.

4. „Cultura sfeclei“. Industria zăharului și Agiul, București, Tip. „Gutenberg“, Ioseph Göbl, str. Doamnei 23, anul 1896. Broșura cu 44 pagini. Prețul 1 leu.

5. „Criza Agricolă-Financiară“, Remediile și Agiul. București, Tip. „Gutenberg“, Ioseph Göbl, str. Doamnei 23, anul 1896, Broșura cu 36 pagini. Prețul 1 leu.

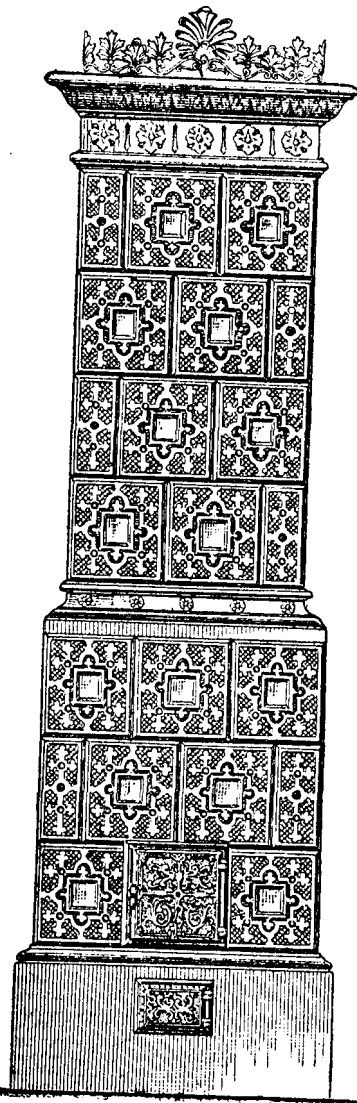
6. „Societățile Agricole“ și cauzele mișcărilor Agriculturii noastre [Răspunsul unor critici] București, Tip. „Gutbg“, str. Doamnei 23, anul 1897. Broșura de 22 pag. Prețul 1 leu.

7. „Eminescu“ Pesimist, Profet și Economist. Supliment la Revista „Primăvara“, București. Tipografia „Gazeta Săteanului“ 117 Calea Victoriei, 1899. Broșură cu 106 pag. Prețul 1 leu.

In aceste broșure originale, scrise pe baza studiilor economice, autorul a depus totul ce a mai contras din extinsa și temeinica sa praxă. Modul, cum materialul este împărțit, apoi limba curată și la înțeles, sunt tot atâtea atribute, prin cari broșurile se recomandă de sine.

Toate se află de vânzare la Aurel P. Ordean, în Romosz u. p. Szászváros [Orăștie] și le recomandăm și noi cu toată bunăvoința on. public.

Insertiuni și reclame cu prețuri moderate se primesc la administrația foii „Activitatea“.

Fără concurență!

Cahale, Sobe și
— mașini de bucătărie
de Teracotă (lut)

foarte fin lucrate, lucii ca de porțelan,
durabile ca oțelul, vinde eften
dela 50 coroane în sus

Fabrica de sobe de lut
din

Barul mare (p. u. Puj)
în Transilvania

Stefan Ioanovits,
Conducătorul fabricii.

Comande se pot adresa și la donnul
Ioan Lăzăroiu comerciant în Orăștie care
mijlocește și efectuarea lor.

„DACIA“

institut de credit și economii, societate pe acții.

Reședința societății: **Orăștie** (Szászváros, Broos).

Birourile societății se află în casele proprii:
(Strada Berăriei nr. 12 lângă posta regească).

Capital social 100.000 cor.

Operațiunile societății sunt:

A) primește depuneri spre fructificare.

a) depuneri fără anunț până la 100 cor. 5 1/2%.

b) depuneri mai însemnate cu anunț de un an cu 6%.

c) depuneri făcute de biserici, școli, corporațiuni culturale ori cu scop de binefacere cu 6%.

Contribuția erarială pentru sumele depuse se plătește prin institut.

Regulamentul special pentru depuneri se cuprinde în libelul de depuneri.

Depuneri, ridicări și anunțări se pot face și prin postă și se rezolvă fără întârziere.

B) Acoardă credite personale pe lângă cambii sau obligații cu convenții.

C) Acoardă împrumuturi pe efecte.

D) Acoardă împrumuturi pe lângă siguranță hipotecară.

E) Institue ramul de amanetare pe aurituri, argintării, pe lângă dispozițiile legale existente, procurându-și concesiunea forului competent.

F) Cumpără și vinde efecte publice, pe cari în cas de lipsă le poate lombarda.

G) Cumpără și vinde realități.

H) Cumpără și vinde ori-ce lucruri mobile.

I) Tot felul de întreprinderi comerciale și economice, în societate cu alții ori singură.

K) Finanțează patente.

L) Arêndează și exarêndează realități și alte drepturi și întreprinderi de tot soiul.

Direcțiunea.

„Minerva“ inst. tipogr., societate pe acții

in Orăștie Szászváros.

Opuri ———

Bilete de log. ———

Broșuri ———

Circulare ———

Bil. de vizită ———

Invitări ———

Bilanțuri ———

Acții ———

Cap. de epist. ———

Placate ———

Ord. de dans ———

Adrese ———

Compturi ———

Note ———

Preț Curent. ———

Anunțuri ———

Registre ———

Imprimare ———

Couverte ———

Bilete de cun. ———

Etc. etc. etc. ———

Există deja de 14 ani și este pro-
văzută cu tot felul de material
necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic

„Minerva“

pe lângă că efectuește ori-ce co-
mande repede și cu prețuri mode-
rate, se îngrijește totodată ca toate
acelea să fie estetic lucrate și
fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă aceasta despre promptitudinea și acuratețea cu care efectuește ori-ce lucrare.

Ca unica tipografie românească în acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprigin al celorlalte institute rom., precum și al privaților.